

MOMENTE INEDITE ȘI CONTRADICTORII DIN VIAȚA ȘI OPERA LUI V. A. URECHIA

Nicolae Atanasov, dr. în științe istorice,
Aurelia Atanasov, lector superior universitar

**„Generațiunea mea v-a dat România,
voi aveți să-i asigurați existența și mărirea”**

V. A. Urechia

Tradiția culturală a unui popor este continuitatea acestuia prin valorile spirituale acumulate și păstrate de către toți cei ce se numesc fiii neamului.

O problemă importantă, de o mare însemnătate științifică, este studierea unei personalități marcante în istoria și cultura noastră națională – Vasile Alexandrescu Urechia, fiu veșnic treaz, veghetor la căpătâiul generațiilor prezente și ale celor ce vor să vină, cunoscut om de cultură, profesor universitar, academician, istoric, deputat și senator în forul legislativ al țării, conducător și coordonator a diverse societăți guvernamentale și neguvernamentale, scriitor, pedagog, publicist, bibliofil, fondator de instituții de cultură, colecționar, muzeograf etc.

Actualitatea studiului este determinat de importanța pe care o are acest mare savant al timpurilor sale în istoria modernă a României.

Considerăm că studierea, analiza și descrierea obiectivă a vieții și operei lui V. A. Urechia constituie o sarcină de bază a științei contemporane.

În linii mari, problema abordată cere încă mari investigații. Discuții aprinse privind rolul și locul lui V. A. Urechia în pleiada personalităților marcante, care au contribuit la crearea Statului Român Modern, au fost și în epoca sa, sunt și în prezent.

Această problemă a fost tratată în mod diferit și foarte controversat, întrucât numărul lucrărilor consacrate acestei teme este considerabil, peste 600 de lucrări, inclusiv, monografiile, articole, memorii, corespondență, culegeri de documente, materiale de arhivă ș.a.

Pentru a-l cunoaște în profunzime pe V. A. Urechia, e necesar să facem o retrospectivă a celor trăite și scrise în diversele domenii în care a activat.

V. A. Urechia s-a născut la 15/27 februarie 1834 la Piatra Neamț în familia clucerului Alexandru Popovici, jedecător al Tribunalului Nemțean și al Eufrosiniei Photinia.

De educația micului Vasile s-a ocupat mai mult mama, deoarece la vârsta de 6 ani rămâne orfan de tată, care a decedat în urma unei boli, dar și de bătrânețe. Întrucât mama lui Vasile a fost crescută la curtea lui Ioniță Sturdza și a gustat

din farmecul cunoștințelor elevate, l-a dat pe copil la școala unei rude bogate, Dumitrache Stan din Piatra Neamț. A îndrăgit mult cartea și a avut succese mari aici. L-a avut în calitate de profesor de limbă franceză pe Dimitrie Xenopol, tatăl marelui istoric A.D. Xenopol. Această școală i-a plăcut mult și s-a despărțit de ea cu mari regrete.

Este nevoit să meargă la Oșlobeni, la Pensionul privat al elvețianului Ballif, unde învață toate obiectele în limba franceză. Iar mai târziu, la Iași, la școala preparandală „Trei Ierarhi”, își face studiile în limba română. Avea pasiune pentru studii și îi era ușor să învețe.

Cu ajutorul Domniței Elena, fiica lui Ioniță Sturdza, și al lui Gh. Asachi devine la 1844 bursier al Academiei Mihăilene din Iași. Aici este înscris în catalog cu numele Alexandrescu (după prenumele tatălui). Mai târziu, prin act legal, își ia numele de Urechia, datorită faptului că află din „hârțile familiei că-și trage originea de la vechiul cronicar al Moldovei” – Grigore Ureche. „La Academia Mihăileană, elevul Vasile Alexandrescu se distinge la învățătură și, după propriile mărturisiri, la un examen desfășurat în prezența domnitorului Mihail Sturdza, i se acordă ca recompensă un ceas.”⁶ În perioada Revoluției de la 1848 Academia Mihăileană este închisă ca și multe alte școli ale vremii. Tânărul Vasile este nevoit să accepte diferite slujbe pentru a-și întreține existența: meditator, copist la poliție, practicant la cancelaria „Departamentului din lăuntru” ș.a. Când Academia se redeschide, este primit din nou și chiar în calitate de pedagog.

În 1850, la 16 ani, debutează editorial cu versuri sub numele de Vasile Alexandrescu. „Dacă în genul epic scriitorul se va realiza cu adevărat, în cel liric era total lipsit de har, confundând poezia cu versificația”.⁷ Această lipsă de har a servit drept pretext pentru săgețile usturătoare ale contemporanilor săi.

Dar condeiul i-a fost ca armă de căpătâi și totdeauna și-a scris gândurile și emoțiile în diverse reviste și ziare. „Încă din anul 1852, V. A. Urechia a fost o prezență în publicistică, a fondat gazete, abordând problematica stringentă pentru români și consăngenii lor, cum considera poparele neolatine, a publicat în ziarele românești, franceze și spaniole”.⁸

În 1855 își adună într-o culegere toate încercările în domeniul prozei și poeziei, intitulată *Mozaic literar*. Aceasta nu a fost calificată ca o creație de valoare și a rămas în umbră.

⁶ Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.21

⁷ Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.22

⁸ Nicolae Oprea, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002, p.13.

Dar adevăratul debut literar are loc în 1856 prin narațiunea de inspirație istorică „Logofătul Baptiste Veveli”, publicată în „România literară” (nr. 13-20) sub numele V. Alisandrescu, scriere pentru care V.A. Urechia este citat printre pionierii romanului românesc. „Între domeniile abordate încă din anii tinereții (debutează în literatură și publicistică, încearcă o atitudine împotriva latinizării ardelenesti a învățământului de la Iași pe când avea doar 16-17 ani), ispita istoriei l-a stăpânit toată viața, iar organizarea școlii și instituției culturale au devenit pilonii conceptului său de modernizare a societății românești, încercând, pe cât l-au ținut puterile, stabilirea legăturilor în cauzalitate, condiții, efect, fapte”⁹

Tânărul Vasile Alexandru a avut un viu interes pentru studii, solicitând sprijin material pentru continuarea acestora. „A devenit anecdotică prezentarea acestuia, făcută de către Mihail Kogălniceanu, Domnului Grigore Al. Ghica în anul 1849:

„*Măria Ta, ți-am adus un jăluiitor, pasăre rară; nu cere slujbă, ci școală unde să învețe*”¹⁰. Așadar, în 1855 i se acordă de către „Societatea pentru ajutorarea tinerilor români la învățătură” bursa pentru studii la Paris, unde la 18.08.1856 susține bacalaureatul în filosofie și literatură de la Sorbona. La Paris trăia foarte modest, abia de reușea să-și achite taxele pentru cursuri, nemaivorbind de alte cheltuieli. Aici își descoperă vocația de gazetar și redactează la 1857 foaia săptămânală de limba română *Opiniunea*. „Redactat aproape în întregime de Vasile Alexandrescu, hebdomadarul se considera „organul românilor din străinătate”, scris în special pentru cei din țară”¹¹. În această perioadă se observă patriotismul înflăcărat al lui Urechia. Pentru el conta mai mult soarta țării decât propria lui persoană.

„Pentru studentul Vasile Alexandrescu *Opiniunea* a constituit o primă arenă de manifestare a patriotismului ce-l caracteriza și un bun prilej de exersare a condeiului unui tânăr cu reale calități de gazetar. Ideea unirii străbate ca un fir roșu în fiecare articol din cele opt numere.”¹² Acestea au fost observate de către V. Alecsandri și Mihail Kogălniceanu și văd în el un viitor om politic.

La Paris colaborează cu marile cotidiene franceze „Le Constitutionnel”, „Gazette de France”, „La Patrie”, „Le Siecle”.

⁹ Nicolae Oprea, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002, p.12.

¹⁰ Nicolae Oprea, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002, p.12.

¹¹ Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.127.

¹² Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.128.

Urmează o perioadă prosperă pentru V. A. Urechia. Între anii 1858-1864 este profesor de literatură română și limba latină la clasele gimnaziale superioare și apoi profesor de istorie universală și literatură la clasele colegiale din cadrul viitoarei Universități din Iași. În acest timp îl vedem în mai multe funcții importante:

În 1859 este director în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice în guvernul lui Mihail Kogălniceanu. Anul școlar 1859-1860 îl găsește pe V. A. Urechia și în calitate de profesor la Iași, educând elevii în stil patriotic: *„Ceea ce, mai ales, este că vă voi învăța de a vă iubi națiunea și limba ei... a vă încălzi inima, aprinzând în ea acel sentiment, ce mi-am permis al numi eu pentru prima oară, cu numele de „Românism”. Si acest sentiment nu vi-l voi împărtăși falsificând Adevărul istoric în favoarea „naționalismului”*”¹³

Urechia nu a fost un simplu naționalist. Dragostea pentru neam și limbă i-au trezit sentimente deosebite față de românism, de adevărul istoric, de tradiție. „Românismul a fost crezul lui V. A. Urechia pe care a zidit cultul națiunii și al patriei la generații de studenți și nu numai, a susținut formarea și modernizarea bisericii, școlii și culturii ca instituții fundamentale ale statului în apărarea „cetății””¹⁴

În acești ani este profesor de istorie și geografie la Școala Militară. A fondat Societatea *Ateneul român* din Iași.

În 1863 devine președinte al Comitetului de Inspecțiune din Iași, iar la 31 iulie 1864 – directorul general al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice. În acest an este înscris și în rândurile profesorilor universitari de la Catedra de Istoria românilor și Literatura română de la Facultatea de Litere a Universității din București. Tot atunci contribuie la înființarea Societății Literare Române, premergătoarea Academiei Române, fondată la 22 aprilie 1866.

La 1865 se numără printre fondatorii Ateneului din București. Acesta a avut o fundație dură, rezistând în timp.

La 1869 îl vedem în calitate de deputat al Județului Covurlui. Face parte din partidul liberal, cu ajutorul căruia speră să ajungă ministru.

La 2 iunie 1867 este membru fondator al Societății Academice Române.

Urmează anul 1869, unul prosper, „când, împreună cu Al. Odobescu, participă la Congresul de arheologie de la Paris, marchează începutul participării lui V. A. Urechia la reuniunile științifice internaționale, fiind remarcat și apreciat

¹³ V. A. Urechia, citat de Nicolae Oprea, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002, p.15

¹⁴ Nicolae Oprea, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002, p.16

ca o personalitate în domeniul cercetării și apărării interesului etnic în general, al descendenței și continuității latinității în centrul și sudul Europei în special”.¹⁵

În continuare, în viața lui V.A. Urechia intervin anumite situații ce l-au nedreptățit ca personalitate. La 1873, prietenul de altă dată, Titu Maiorescu, în *Beția de cuvinte... și Răspunsurile „Revistei contimporane”*, a schimbat substanțial imaginea lui V.A. Urechia. Acesta a impus contemporanilor o caracteristică defavorabilă marelui intelectual care a perpetuat și printre urmași. „Cu tot adevărul acuzațiilor aduse de Maiorescu, efectul lor fiind mărit de superioritatea meșteșugului polemic, lui Urechia i se face o mare nedreptate. Astfel, Maiorescu ignora activitatea de peste un deceniu a lui Urechia, îndeosebi realizările acestuia în învățământul universitar din Iași sau București, reușitele parțiale ale prozatorului ca pionier al romanului românesc, sau eforturile sale susținute de a promova dramaturgia originală în repertoriul teatrelor vremii. La acestea mai adăugăm faptul că, în anii polemici, Urechia se afla în plină ascensiune ca istoric, scriitor și dascăl, nicidecum la apusul carierei.”¹⁶

Diferite polemici au fost și între Urechia și B.P. Hasdeu, prieteni și dușmani în același timp. B. P. Hasdeu a făcut chiar o scriere, *Duduca Mămuca*, în care V. A. Urechia, profesor universitar și gazetar în același timp, poartă numele ridicol de Vladimir Aleșchin-Uho, inițialele protagonistului nostru. Dar cu altă ocazie, B. P. Hasdeu îi aduce omagii: „Pornirea firească a lui Urechia nu era spre cugetare, ci spre acțiune: acțiune, iarăși acțiune, neîntreruptă acțiune pe aceeași întinsă sferă a naționalității române în toate raporturile ei.”¹⁷

Aceste conflicte nici pe departe nu pot fi considerate știrbiri ale personalității lui V. A. Urechia. Din contra, l-au obligat „la o supraveghere mai atentă a paginii încredințate tiparului, obișnuindu-l cu disciplina riguroasă a argumentării și documentării ideilor afirmate.”¹⁸ Căci nu zădarnic în acest timp este secretar general al Societății Academice.

În 1880 este decorat cu „Marea medalie de bronz” a Institutului etnografic din Paris, ca recunoștință pentru serviciile sale.

De la 10 aprilie 1881 până la 31 iulie 1882 este ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în Guvernul condus de Dimitrie Brătianu. Condamna vehement socialismul și dirijează procesul fraților Ioan și Gheorghe Nădejde,

¹⁵ Nicolae Oprea, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002, p.18

¹⁶ Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, pp. 6-7

¹⁷ B. P. Hasdeu, [V. A. Urechia - evocare], în *Analele Academiei Române, Seria II, Tom. XXIV, 1901-1902*, p.64

¹⁸ Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.9

propagatori ai ideilor socialiste printre elevi și muncitori, ponegritori ai religiei creștine, destituindu-i de la catedrele universitare pe care le dețineau. În calitate de ministru n-a avut decât neplăceri și critici, devenind erou ridicul și de pamflet, întrucât a solicitat restructurarea în profunzime a școlii românești, care în acel moment istoric nu era încă posibilă. „Așa că ministeriatul lui Urechia nu i-a adus decât neplăceri și suferințe omului, noi prilejuri de-a fi persiflat de unii contemporani”.¹⁹

Din 1881 până în 1894 este secretar general al Academiei Române.

Un eveniment incontestabil este fondarea Bibliotecii Publice de la Galați la 7 decembrie 1889. „Astăzi această comoară a științei este una din cele mai frumoase podoabe ale orașului, cu care se poate fâli înaintea țării și în fața străinilor, care se interesează de asemenea instituțiuni și de starea noastră culturală”.²⁰

Postul de vicepreședinte al Academiei Române l-a deținut pe parcursul mai multor ani cu întrerupere (1888-1894; 1892-1895; 1898-1901).

Studiile de arhivă îl fac pe V. A. Urechia să se aprofundeze în documentele din epoca fanarioților care au dat 14 volume de Istorie a românilor. În Prefața unuia dintre volume, acesta scrie: „*Adumu aici, în mănunchiu, mai multe din memoriile ce amu prezentatu Academiei române, în anulu trecutu academicu. Ele represintă, nu activitatea me ca mambu alu învețatei corporațiuni, ci sunt. Ci trebue să fie, unu documentu alu dorinței mele de a merita, cătuși de pușinu, loculu ce ocupu în sinulu ei. Lectorele să scuze sărăcia...*”²¹

A elaborat diverse programe de cercetare, în domeniile etnografiei și folclorului. În 1891 a publicat culegerea *Legende române*, de un succes deosebit, care au fost traduse și în limba italiană. Urechia susținea ideea că folclorul și legendele, creații literare populare, receptate de publicul larg, contribuiau la cunoașterea trecutului, la formarea conștiinței naționale și civice.

În îndelungata sa activitate, în forul cel mai înalt al învățământului, V. A. Urechia a elaborat și tipărit între anii 1892-1901 un studiu amplu, în patru volume, „Istoria școalelor de la 1800-1864” căreia i se mai zice și „Istoria culturii”. Exercițând funcția de Ministru, apoi de senator, autorul a făcut zeci de rapoarte, memorii, circulare, care au sprijinit dezvoltarea școlilor sătești și ale profesorilor și a contribuit la perfecționarea legislației în domeniul învățământului de stat și particular, cu toate treptele sale: primar, gimnazial, liceal, profesional și universitar. În *Istoria școalelor* V. A. Urechia expune pe

¹⁹ Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.39

²⁰ Valeriu Surdu, Istoricul Bibliotecii Publice “Urechia” din Galați, 11 noiembrie 1890 – 1 septembrie 1905, București, București, 1906, p.1

²¹ V. A. Urechia, Opere complete, seria B, Tom II, 1889

ani dezvoltarea învățământului din secolul XIX în școlile românești. Vistian Goia afirmă că *Istoria Școalelor* de la 1800-1864 este „cea mai documentată istorie a învățământului românesc de până la apariția lucrărilor lui N. Iorga”.²²

În perioada 1893-1897 este director al Societății macedo-române, întemeietor al Legii pentru unitatea culturală a tuturor românilor.

A editat publicațiile „Adunarea națională”, „Almanahul cultelor”, „Anuarul general al Instrucțiunii Publice”, „Atheneul Român”, „Dacia”, „Instrucțiunea publică”, „Zimbrul și Vulturul”. Prezența lui Urechia în publicistică este poziția lui față de situațiile sociale, politice, culturale, literare ale timpului. Toate polemicele prietenoase și dușmănoase i-au servit ca imbold pentru noi realizări.

A colaborat la diferite publicații care i-au înregistrat numele în istoria culturii a României: „Zimbrul”, „Românul”, „Steaua Dunării”, „Familia”, „Informațiunile bucureștene”, „Convorbiri literare”, „Literatorul”, „Pagini literare”, „Revista contemporană”, „România literară”, „Secolul XX”, „Revista nouă”, „Viața”, „Universul”, „Universul literar”, „Arhiva istorică a României”, „Atheneul Român” (Iași), „Apărarea Națională”, „Analele Academiei Române”, „Buciumul român”, „Buletinul Instrucțiunii Publice”, „Calendarul gospodarilor”, „Calendarul Olteniei”, Calendarul „Românului”, Calendarul ziarului „Universul”.

În clipele de răgaz din viața lui încordată, V. A. Urechia avea și alte pasiuni care i-au completat felul lui de a fi. În casa de lângă Cișmigiu organiza serate literare la care participau scriitori consacrați precum Al. Macedonski, istorici ca Tocilescu sau Ionescu-Gion, artiști de talia lui Nottara și Aristița Romanescu, pictori, colecționari ș.a. aceasta demonstrează interesul vast pentru marea cultură română.

Abia la 1900 Urechia, având o biografie bogată în evenimente, începe să-și scrie memoriile.

În același an devine vicepreședinte al senatului României.

Se stinge subit din viață la 22 noiembrie 1901, la doar 67 de ani.

Ultima lui scriere a fost o adresare bibliotecii din Galați, căreia-i cere să i se ofere date pentru următorul număr al „Buletinului fundațiunii Urechia”.

V. A. Urechia reprezintă tipul „cărturarului luminat” din secolul al XIX, care a oferit posterității mari valori culturale și care este dator să-l cinstească și să-l omagieze ca mare cărturar al timpului. „Oprera lui, doar în aparență compusă din părți divergente, este unitară prin sentimentul patriotic care o animă, prin

²² Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.125

aspirațiile nobile ale unui intelectual devotat neamului pe care l-a slujit întreaga viață”.²³

Referințe bibliografice:

1. Goia, Vistian, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979;
2. Hasdeu, Bogdan Petriceicu. [V. A. Urechia - evocare], în Analele Academiei Române, Seria II, Tom. XXIV, 1901-1902;
3. Oprea, Nicolae, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002;
4. Surdu, Valeriu, Istoricul Bibliotecii Publice “Urechia” din Galați, 11 noiembrie 1890 – 1 septembrie 1905, București, București, 1906;
5. Urechia, V. A., citat de Nicolae Oprea, Biblioteca Publică „V.A. Urechia” Galați, Monografie, Vol.1, Galați, Biblioteca „V.A. Urechia”, 2002;
6. Urechia, V. A., Opere complete, seria B, Tom II, 1889.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭТИКА - НОРМАТИВНАЯ ТЕОРИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Юлия Александровна Горинचीой
кандидат философских наук, доцент
кафедры политических наук
Факультет международных отношений,
политических и административных
наук Молдавского Государственного
Университета

Как отрасль политологического знания политическая этика сравнительно молодая наука . Она предстаёт как ответ на культурный шок и распад ценностных ориентаций, на кризис внутренней и внешней политики государств, на истощение либеральной традиции. В 60-е гг. XX века на Западе снова окрепло и приобрело очертание формы революционного сознания. Все говорили о кризесе и видели его повсюду: от кризиса демократии и государства до кризиса морали. Именно на это время приходится устойчиво высокий интерес к этическим проблемам. В

²³ Vistian Goia, V. A. Urechia, Universitas, Editura Minerva, București, 1979, p.225